

Lessuggesties

bij zes bekroonde boeken in 2018
en vier topboeken

Handje? GROEP 1-3

Tjibbe Veldkamp tekst Wouter Tulp illustraties

Alle dieren drijven GROEP 3-4

Gideon Samson tekst Annemarie van Haeringen illustraties

Was de aarde vroeger plat? GROEP 4-8

Bette Westera tekst Sylvia Weve illustraties

Toen ik GROEP 5-6

Joke van Leeuwen tekst en illustraties

Sabel GROEP 7-8

Suzanne Wouda tekst

Wij waren hier eerst GROEP 7-8

Joukje Akveld tekst Piet Grobler illustraties

Topboeken

Zeezucht GROEP 2-4

Marlies van der Wel tekst en illustraties

Zondag maandag sterrendag GROEP 3-4

Anna Woltz tekst Annet Schaap illustraties

Het wonderlijke verhaal van Angelino Brown

GROEP 5-7

David Almond tekst Alex T. Smith illustraties

Dans! GROEP 7-8

Mireille Geus tekst

Geschreven door de redactie van BOEKIDEE

in opdracht van KUNST VAN LEZEN.

Redactie: Gretha Straatsma – coördinatie, Mariet Lems – eindredactie

Inge Umans, Cisca van Hemert-Kopmels.

Zilveren Griffel

Handje?

Tjibbe Veldkamp tekst Wouter Tulp illustraties

De Fontein 2017 • € 13,50 • ISBN 978 90 261 4067 9

Als papa en Anna langs de dierentuin lopen, zegt Anna, 'Ik wil naar de apen. 'Nee', zegt papa, 'jij gaat mee naar huis. We gaan zo eten. Handje?' Anna geeft haar vader een hand. 'Ik wil toch even naar de apen. Goed?' Papa heeft alleen aandacht voor zijn telefoon, hij let niet op Anna. Dan regelt Anna het zelf wel. Ze ziet een vader die naar de dierentuin gaat en 'dus nam ze die.' Anna blijft ruilen, ze pakt steeds de hand van een andere vader, tot ze bij de apen is.

- Groep 1 - 3 (NL) / Kleuters - Leerjaar 1 (B)
- Trefwoorden: dierentuinen, vaders, ruilen
- Lessuggesties: Cisca van Hemert-Kopmels

1. Introductie

Veldkamp schrijft precies genoeg en laat de rest over aan illustrator Wouter Tulp. Zo ontstaat er een hilarisch samenspel tussen tekst en illustraties. De kleurrijke tekeningen nodigen uit tot interactie en geven een extra dimensie aan het verhaal. Ze zitten vol details en grapjes zoals de aap die de hoed van Anna's vader inpikt.

Nodig voor de introductie van **HANDJE?** de kinderen alleen maar uit om goed naar de omslagillustratie te kijken. Van wie is dat handje? Dat is de meest prangende vraag!

2. Voorlezen

Toon het opengeslagen omslag van het boek aan de groep en vertel, met de juiste intonatie vanwege het vraagteken, dat het **HANDJE?** heet.

- Wie zijn er te zien? Een vader, een meisje en ... een handje.
- Wat is de vader aan het doen? Let hij goed op het kleine meisje?

- Wat wijst het meisje aan?
- Van wie zou dat handje kunnen zijn?

Toon de tekeningen op het schutblad. Twee bladzijden vol met gele hoedjes.

- Hebben we dat hoedje al eerder gezien?
- Van wie is het?

Bekijk de illustratie van de telefonerende vader, Anna en de drie apen. Anna wil nog even naar de apen.

- Wat vindt vader daarvan?
- Luistert hij naar Anna?
- En luistert Anna naar haar vader?
- Wat vind je daarvan?

Op de volgende dubbele pagina komt het handje weer in beeld.

- Wat gebeurt daar?
- Merken de vaders wat er allemaal gebeurt?
- Wat doen de vaders?

Anna blijft van vader wisselen, net zo lang tot: 'Ze keken bij de apen, precies zoals ze had gezegd.' Op deze pagina komt het hoedje weer tevoorschijn. Nu is ook duidelijk van wie het handje is.

- Weet jij het ook?

'Nu wil ik de andere dieren zien', zei Anna (met het gele hoedje op), en ze neemt een vader die wil

rondkijken. Die Anna, ze weet precies wat ze wil.

■ Wat vind je daarvan?

Ze neemt wel een heel bijzondere vader om haar de andere dieren te laten zien! Anna vindt de dierentuin vandaag nog leuker dan anders.

■ Welke vader zou je kiezen om samen de dieren te bekijken?

Als Anna naar huis wil, doet ze haar handen op haar rug en brengt vader aap haar terug naar de vader die naar de apen was gegaan. Nu reageren de vaders heel anders?

■ Waaraan zie je dat?

■ Hoe reageren de vaders nu?

■ En Anna's vader?

■ Heeft hij in de gaten dat Anna zonder hem op stap is geweest?

Het einde is hilarisch, Papa hangt z'n jas op: 'Precies op tijd voor het eten.'

■ Wie zit er aan de tafel met het gele hoedje op en waar gaat Anna naar toe?

■ Heeft papa het nu door, heeft hij Anna gemist? Vraag wat de groep grappig vindt aan het verhaal. Neem hiervoor ruim de tijd.

■ Waaraan zie je dat Anna precies weet wat ze wil terwijl de vaders niets in de gaten hebben?

3. Tekenen

Bekijk samen nog eens uitgebreid de laatste pagina's. De tekeningen aan de muur in Anna's huis verwijzen naar avonturen.

■ Wie staat er op de tekening afgebeeld?

■ Hoe weet je dat het Anna is?

■ Wat heeft ze allemaal meegemaakt?

■ Zou Anna een stoer meisje zijn?

■ Welke stoere avonturen zou je zelf willen beleven? Bedenk samen een paar spannende activiteiten.

■ Teken jezelf in een stoer avontuur.

4. Boekenhoek 1

Leg HANDJE? in de boekenhoek zodat de kinderen het boek nog eens kunnen inzien. De illustraties bevatten zoveel grapjes en details dat het voor de

kinderen fijn is om het prentenboek nauwkeurig en in eigen tempo te kunnen bekijken. Geef er kleine opdrachtjes bij.

■ Hoeveel apen zie je op de pagina 'Ze keek bij de apen, precies zoals ze had gezegd.'?

■ Welke dieren ziet Anna op haar tocht door de dierentuin met vader aap?

■ Bekijk nog eens goed wat er met het gele hoedje gebeurt.

5. Perspectief

Laat de kinderen het verhaal eens vertellen vanuit Anna's vader en vanuit het gele hoedje.

■ Wat gebeurt er allemaal met het gele hoedje?

■ Wat heeft Anna's vader te vertellen?

Dat is op zich al komisch, zo wordt extra duidelijk dat vader weinig heeft te vertellen, hij heeft alleen aandacht voor zijn telefoon gehad.

6. Boekenhoek 2

Zorg voor zoveel mogelijk boeken van Tjibbe Veldkamp in de boekenhoek, hij heeft heel wat bekende titels op zijn naam staan: AGENT EN BOEF, TIM OP DE TEGELS, KOM UIT DIE KRAAN! zie <http://www.tjibbeveldkamp.nl/boeken.aspx?CatID=2>.

■ Ken je één van zijn boeken?

Laat ze erover vertellen in de boekenkring.

Vertel de kinderen dat de prentenboeken van Tjibbe Veldkamp zijn getekend door verschillende illustratoren: onder andere door Wouter Tulp, Kees de Boer en Philip Hopman.

■ Zie je verschillen tussen de prentenboeken?

■ Welke boeken zijn door dezelfde illustrator gemaakt, denk je?

■ Kun je die bij elkaar leggen?

■ Welk boek vind je het mooist getekend?

Meningen mogen verschillen.

7. Hoedje

Laat de kinderen van geel papier, of krantenpapier dat ze geel verven, een hoedje vouwen. Zie: <https://www.knutselidee.nl/vouwen/minister.htm>

Leer ze het liedje 'Hoedje van papier' aan. Daarvan zijn allerlei versies te vinden op internet, onder andere <https://schooltv.nl/video/hoedje-van-papier-liedje-uit-sesamstraat/>

8. Dramatiseren

Het verhaal laat zich goed naspelen. Nodig: een papieren hoedje, een telefoon en oortjes. Wijs een kind aan dat voor Anna speelt, een vader met papieren hoedje en telefoon en drie aapjes. Lees het prentenboek voor, laat de kinderen het verhaal uitbeelden. Wijs andere kinderen aan zodra er nieuwe personages verschijnen.

9. Meer

Er zijn veel meer activiteiten bij dit prentenboek te bedenken. Het boek leent er zich ook uitstekend voor om na te spelen aan de verteltafel, of bedenk bewegingsactiviteiten met de papieren hoedjes. Voor meer informatie: <https://www.kleuteruniversiteit.nl/winkel/meetkunde-in-de-dierentuin/>

Alle dieren drijven

Gideon Samson tekst Annemarie van Haeringen illustraties

Leopold 2017 • € 14,99 • ISBN 978 90 258 7217 5

Op een dag had hij er genoeg van. De mensen bleven maar rommel maken en ruzie zoeken. Hij begon te roepen, maar niemand wilde naar hem luisteren. Op één man na. Een man die kon bouwen.

- Groep 3 - 4 (NL) / Leerjaar 1 - 2 (B)
- Trefwoorden: ark van Noach, vriendschap, vertrouwen
- Lessuggesties: Gretha Straatsma

Tip

ALLE DIEREN DRIJVEN is een bewerking van het verhaal van Noach. Start met het voorlezen van het traditionele verhaal uit het boek KINDERBIJBEL geschreven door D.A. Cramer-Schaap en ook prachtig

geïllustreerd door Annemarie van Haeringen (Leopold 2017).

1. Introductie

Klap het boek open en toon de voor- en achterkant. Het is een doorlopende illustratie. Lees de titel van het boek voor, noem de naam van de auteur en de illustrator. Leg uit wat het verschil is. Lees de tekst op de achterkant van het boek voor. Stel vragen.

- Wat zie je?
- Waar gaat het boek over?
- Lijkt het verhaal je leuk/niet leuk? Leg eens uit.

2. Voorlezen en praten over het verhaal

Lees het verhaal voor en toon ondertussen de prachtige illustraties. Stel vragen.

- Wie is de 'ik' in het verhaal?
- Kijk eens goed naar de kleding van de man. Wat zie je?
- Van alle dieren gaan er twee mee op de boot: een man en een vrouw. Wat is de reden daarvan?
- Welke dieren gaan niet mee op de boot?
- Wat neemt de duif mee terug? Wat betekent dat?
- Wat zie je op de laatste bladzijde?

3. Alle dieren van de wereld op één boot

In het boek worden heel veel dieren genoemd. Zijn dat alle dieren van de wereld? Projecteer de pagina met alle dieren op het digibord.

- Kun je nog meer dieren verzinnen die niet genoemd worden? Benoem ze samen. Groep vier maakt in twee- of viertallen een eigen dierenlijst.
- Hoe zou het er aan toegaan op een boot met zoveel verschillende dieren? Er moet hard gewerkt worden om alle dieren te eten te geven en alle poep op te ruimen. Kijk maar eens goed op de plaat waar de duif met de tak aan komt vliegen.
- Hoe verdeel je de dieren? Want er zijn ook dieren die elkaars prooi zijn. Kijk maar eens naar de plaat

waar de dieren de boot verlaten. De krokodil bijt bijna in de bil van de eend...

■ Schrijf een kort verhaal over de bootreis vanuit het perspectief van een van de dieren. Werk in tweetallen en lees je verhaal aan elkaar voor. Voor de klas voorlezen is best spannend, maar mag ook.

- Wie ben je, wat eet je?
- Met welk dier kan je het goed vinden en met wie niet?

4. Regenboog

Op de laatste pagina's in het boek staat een prachtige regenboog.

■ Wat is het natuurverschijnsel regenboog eigenlijk? Wie weet het?

Toon op het digibord dit korte en duidelijk filmpje: <https://www.schooltv.nl/video/de-regenboog-hoe-onstaan-die-kleuren-in-de-lucht/>

De Bijbelse betekenis is als volgt: de regenboog is een teken van een belofte van God aan de mensheid. Na de zondvloed beloofde God nooit meer zo'n vloed te sturen om de wereld te verwoesten. Met de regenboog bevestigt God deze belofte.

Sprookjesbetekenis: aan het begin en einde van de regenboog is een pot met goud te vinden. De regenboog staat voor geluk.

■ Wie weet nog een ander betekenis van de regenboog?

4.1 Regenboogkleuren

De regenboog bestaat uit een heleboel kleuren. De zeven opvallendste kleuren zijn in volgorde: Rood, Oranje, Geel,

Groen, Blauw, Indigo, Violet.

Een ezelsbruggetje voor deze kleuren is bv: ROGGeBrood Is Vies.

Download kleurplaten op:

<http://kids.flevoland.to/knutselen/regenboog.shtm>. De kinderen kiezen een kleurplaat en de achtergrond wordt volgens het kleurenschema van de regenboog ingekleurd. De afbeelding wordt ook

volgens het kleurenschema gekleurd, maar niet gelijk aan de achtergrond. Schuif een paar streepjes op. Zie voorbeelden op de website. Hang alle regenboogtekeningen in de klas.

4.2 Regenbooggedicht

Onderstaand gedicht is van Hans & Monique Hagen. Het komt uit de bundel VAN MIJ EN VAN JOU (Querido 2007). Lees het gedicht meerdere keren voor aangroep 3. Voor groep 4: kopieer het gedicht voor de leerlingen. Verdeel de kinderen in groepen. Ze lezen en/of declameren om de beurt een regel. Ze mogen zelf weten hoe ze de uitvoering doen; om de beurt een regel of een paar regels tegelijk, etc. Eindpresentatie voor de groep.

REGENBOOG

rood oranje
geel en groen
blauw en violet
regenboog regenboog
zacht en zoet en hemelhoog

waar is hij gebleven
gesmolten
weggewaaid
of met de wolken meegedreven

ik zoek gekleurde druppels
waar raakte hij de grond
een snipper of een scherf
een stukje van de regenboog
ik wou dat ik het vond

Was de aarde vroeger plat?

Bette Westera tekst Sylvia Weve illustraties

Gottmer 2017 • € 16,99 • ISBN 978 90 257 6792 1

Kinderen zitten vol met vragen. Die zijn niet altijd even makkelijk te

beantwoorden. Gelukkig vragen niet alle vragen om antwoorden – sommige vragen om versjes. Dat is geen enkel probleem voor Bette Westera. Schijnbaar moeiteloos schrijft ze virtueuze gedichten over lastige vragen als: Kan de tijd verdwijnen? Houdt de ruimte ergens op? Kan de tijd echt vliegen? Waar zijn de sterren overdag? Hoe lang duurt de toekomst? Hoe groot is de aarde? Kun je dieper slapen dan de zee?

- Groep 4 - 8 (NL) / Leerjaar 2 - 6 (B)
- Trefwoorden: wetenschappelijke vragen, filosofische vragen, poëzie
- Lessuggesties: Mariet Lems

1. Informatie

Behalve de Zilveren Griffel 2018 ontving Bette Westera voor dit boek ook de Gouden Poëziemedaille, de tweejaarlijkse prijs voor kinderpoëzie.

Uit het juryrapport: *In WAS DE AARDE VROEGER PLAT? beantwoordt Bette Westera de levensvragen van een kind met een versje, dat vaak aanleiding geeft tot weer een nieuwe vraag.* In 2016 won Bette Westera ook al de Gouden Poëziemedaille met de bundel DOODGEWOON (Gottmer 2014), eveneens geïllustreerd door Sylvia Weve.

In 2015 ontvingen ze samen de Woutertje Pieterse Prijs voor DOODGEWOON. (Lessuggesties van Jos van Hest en Lieke van Duin op de site van Woutertje Pieterse.)

In hetzelfde jaar kreeg Westera voor DOODGEWOON de Gouden Griffel en Weve De Vlag & Wimpel (van de penseeljury). Ze maakten ook samen het bijzonder uitgegeven boek AAN DE KANT, IK BEN JE OMA NIET (Gottmer 2012), met gedichten en

illustraties over mensen in een verzorgingshuis. Daarvoor werden in 2013 de Vlag & Wimpel voor tekst en de Gouden Penseel voor illustraties binnengehaald. In 2011 won Bette Westera de Zilveren Griffel voor IK LEER JE LIEDJES VAN VERLANGEN, EN AAN APENSTAARTJES HANGEN (Gottmer 2010), met illustraties van Sylvia Weve.

2. Introductie

Vertel nog niets over het boek. Kopieer de bladzijde met de inhoudsopgave voor de leerlingen en vraag ze die door te lezen en in tweetallen te bekijken welke vragen ze het interessantst vinden. Dat maakt discussie los over mogelijke antwoorden en wat dan de interessantste vraag is en waarom. Ieder tweetal stelt een top vijf van vragen samen, genummerd van 1 t/m 5. Als iedereen eruit is wordt gekeken welke vraag de meeste stemmen heeft, en wordt zo een nieuwe klassentoptien samengesteld. Laat ze hun keuzes motiveren. Vertel dat er een boek is dat op al deze vragen een antwoord heeft.

- Wat voor boek denk je dat het is? Een wetenschappelijk boek? Een natuurkundeboek? Aardrijkskunde? Biologie?
- Denk je dat dat een leuk boek is? Saai? Moeilijk?

Een dik boek? Hoe dik?

Tover het boek tevoorschijn, laat de dikte zien en lees het gedicht op de achterkant voor.

■ Heb je al een idee hoe de vragen in dit boek beantwoord worden? Juist, in dichtvorm. En gedichten zijn meestal kort, dus daarom is het geen dik boek.

■ Wie heeft liever een dik wetenschappelijk boek?

■ Wie heeft liever een dun boek met gedichten?

3. Mogelijkheden om met het boek te werken

Er zijn vele wegen die naar Rome leiden. Kies een (of meer) van onderstaande opties:

■ Selecteer elke dag een vraag, lees het betreffende gedicht voor en praat erover.

■ Selecteer een vraag, praat over de vraag en het mogelijke antwoord en lees tenslotte als een van de mogelijke antwoorden het gedicht voor.

■ Selecteer een gedicht, praat erover en verbind er een schrijfo opdracht aan. Zie suggesties hieronder.

■ Selecteer een vraag en geef de leerlingen na een klassengesprek de opdracht er hun eigen fantasievisie op te geven. Dus juist niet wetenschappelijk benaderen, maar zoveel mogelijk out-of-the-box denken. Overdrijven mag.

■ Selecteer een vraag en benader die wetenschappelijk: laat leerlingen op internet zoeken naar verklaringen. Er zijn bijvoorbeeld nog steeds mensen die denken dat de aarde plat is...

■ Selecteer een illustratie en laat er door middel van geleide-associatie-vragen een gedicht of verhaal bij schrijven. Zie suggestie 10.

4. Voorlezen

Kijk welke vraag bovenaan de top tien staat, laat de illustratie zien en lees het gedicht twee keer voor. Laat het gedicht ook op het digibord zien, zodat ze mee kunnen lezen. Laat de leerlingen reageren.

■ Wat vind je van het antwoord van de dichter?

■ Wat vind je mooi, moeilijk, heel goed te begrijpen, niet te begrijpen?

■ Roept het antwoord nieuwe vragen op? Welke?

■ Is er wel een pasklaar antwoord op die vraag?

■ Waarom wel, waarom niet?

■ Kies eventueel een vervolgopdracht, zoals onder 3.

5. Liefdesverdriet

Laat eerst de illustratie bij **HEEFT PAPIER EEN BINNENKANT** op het digibord zien. Noem de titel niet.

Stel vragen:

■ Wat denk je dat hier aan de hand is?

■ Waarom zou hij zijn gezicht verbergen?

■ Hoe voelt de jongen zich? Meerdere emoties mogelijk.

■ Waaraan zie je dat?

Laat dan de beide pagina's zien.

■ Krijg je nu meer informatie? (de weglappende schoen)

■ Is die schoen van een jongen of een meisje?

■ Wat denk je dat er gebeurd is? Meerdere mogelijkheden.

Lees vervolgens het gedicht voor.

■ Reacties?

■ Wat is het raadselachtige aan het gedicht?

(omgekeerd briefje, een leeg vel papier, dat hij weet dat het er nog steeds zit, wie verwacht er nu een leeg vel...)

■ Wel eens iets dergelijks met briefjes meegemaakt?

■ Hoe zou je het anders doen?

■ Wat zou je tegen de jongen willen zeggen? De meisjes schrijven hem en/of haar een briefje. Keuze is vrij. Geef je goede raad? Zeg je waar het op staat?

■ Wat zou je tegen het meisje willen zeggen? De jongens schrijven haar en/of hem een briefje. Keuze is vrij. Ben je boos? Ben je meelevend? Geef je goede raad?

Als alle brieven geschreven zijn, worden ze voorgelezen. Wie wil/durft?

Bespreek wat goede raad is, waar hebben de jongen en het meisje iets aan? Kritiek? Dan het liefst opbouwend.

6. Tijd

Zet een ouderwetse wekker neer die hoorbaar tikt; zeg bij vragen niets over het waarom, doe er geheimzinnig over. Laat hem op een gegeven moment aflopen. Tijd

voor een gedicht over tijd. Vertel dat er in de bundel 12 gedichten staan die over 'tijd' gaan.

- Waarom is dat denk je?
- Wat is er zo belangrijk aan tijd?
- Wat is er leuk aan tijd? Wat vervelend?
- Wat is leuke tijd? Wat is vervelende tijd?
- Ken je spreekwoorden en gezegdes over tijd?

Liedjesschrijvers hebben door de eeuwen heen geprobeerd om de tijd mooi te beschrijven. Het volgende lied van Liselore Gerritsen behoort tot het literaire erfgoed. Een klassieker dus. Laat het lied twee maal horen via You Tube. Vraag de leerlingen om - voor zover mogelijk - een mooi woord of zin op te schrijven. Ze hoeven het waarom niet uit te leggen.

DE TIJD GAAT VOORBIJ

(Liselore Gerritsen)

De tijd gaat voorbij met zien en met horen
De tijd gaat voorbij met honger en dorst
De tijd gaat voorbij tussen dood en geboren
Van bloesem naar koren
Gebruikt of vermorst

De tijd gaat voorbij met wikken en wegen
Van het voor en het tegen, gaat de tijd voorbij
De tijd gaat voorbij met het zoeken naar wegen
Vergeet je te leven
en de tijd gaat voorbij

De tijd gaat voorbij in een schelp aan je oren
Hoor je het ruisen: de tijd gaat voorbij
De tijd gaat voorbij, de tijd gaat verloren
De tijd trekt zijn sporen
in jou en in mij

De tijd gaat voorbij met passen en meten
Met kansen bereek'nen voor een langer bestaan
De tijd gaat voorbij, je zou moeten weten
dat je de tijd moet vergeten
om de tijd te verslaan.

Bespreek na en pak er drie gedichten uit de bundel bij: **DUREN UREN EVEN LANG?** en **KUN JE ALLE TIJD HEBBEN? KAN DE TIJD ECHT VLIEGEN?** Lees ze voor en stel vragen:

- Wat zijn waaidagen? Saaidagen?
 - Goede en slechte tijd?
- Laat de leerlingen de volgende vragen kort op papier beantwoorden. Vraag om stilte, zodat de keuzes persoonlijk blijven.
- Bij welke gebeurtenissen/belevenissen vind je dat de tijd kruipt?
 - Bij welke gebeurtenissen/belevenissen vliegt de tijd voorbij?

Opdracht:

- Kies er een uit elke categorie en beschrijf die in korte regels, dus niet in verhaalvorm.
 - Schrijf een niet rijmende tekst in twee delen.
 - Suggestie voor een begin: De tijd kruipt....etc.
- Tweede strofe: de tijd vliegt als.....
Voorlezen wie wil. Uittyphen, eventueel illustreren.
Tijd-expositie maken.

7. Nog meer tijd

Lees het gedicht **KUN JE LANGZAMER ZIJN DAN TE TIJD?**

- Wanneer ben jij altijd op tijd?
 - Waarvoor kwam je wel eens te laat?
 - Waarvoor wil je altijd graag op tijd zijn?
 - Waarvoor wil je altijd te laat komen? Helpt dat?
- Wat is er leuk aan? Wat vervelend?

Stel de vraag

- Hoe dood je de tijd?

Lees het gedicht voor.

- Is vechten de enige manier om de tijd te doden?
 - Kun je de tijd ook doden met leuke dingen?
- Welke?

Lees het gedicht **KUN JE DOOR DE TIJD REIZEN?** voor.

- Beschrijf waar je het liefst terecht zou willen komen. Dat kunnen meerdere plekken zijn.
 - Gebruik de zintuigen voor een mooie beschrijving van jouw liefste plek: wat zie je, wat hoor je, wat ruik je, wat proef je, wat voel je?
- Vergeet de tijd.

STOP DE TIJD.

Laat een stopwatch zien en vraag waartoe hij dient.

- Wanneer wordt de tijd gestopt? Bij wedstrijden.
 - Is dat hetzelfde stoppen als in het gedicht **HOE VOELT HET ALS DE TIJD STOPT?**
 - Voor wie stopt de tijd echt? Lees het gedicht **IS ER ALTIJD MORGEN WEER EEN DAG?**
 - Schrijf een Elf over een overleden opa/oma, of huisdier of ander familielid.
- Sluit het thema tijd af met het voorlezen van het gedicht **HOE WEET JE DAT DE TIJD BESTAAT?**

8. Toekomst

Zet drie gedichten op een A4 of laat via het digibord zien: **HOE LANG DUURT DE TOEKOMST? KOMT DE TOEKOMST NAAR JE TOE? KUN JE ALTIJD SNELLER BLIJVEN WORDEN?**

Lees ze voor en laat leerlingen ze voorlezen. Stel vragen:

- Hoe zou jij je toekomst willen zien?
- Wat wil je worden?
- Hoe wil je zijn? Hoe wil je je voelen?
- Kun je een toekomstbeeld van jezelf beschrijven?
- Waar wil je goed in worden?
- Waar wil je sneller in zijn?
- Wie zijn je vrienden/vriendinnen?
- Schrijf je eigen toekomstbeeld in ongeveer een half tot 1 A4

9. Onmetelijk ver

Kies de gedichten **HOE GROOT IS HET HEELAL? IS ER NOG LICHT ALS NIEMAND HET KAN ZIEN? HOE KLEIN IS EEN BERG IN DE VERTE? KUN JE DIEPER SLAPEN DAN DE ZEE?**

Lees ze voor en stel vragen.

- Over welke begrippen gaat het hier?
- Tegenstellingen: ver-dichtbij, aanwezig-afwezig, donker-licht, uit-aan, ondiep-diep.
- Is er nog licht als je je ogen dicht hebt?
 - Wat weet je dat er toch is als je je ogen dicht hebt?
 - Wat gaat gewoon door als je slaapt?
 - Beschrijf wat je zintuiglijk waarneemt als je met

je ogen dicht in bed ligt.

- Beschrijf wat je niet ziet en waaraan je toch weet dat het er is.
- Denk aan een vakantie en beschrijf wat je ver weg zag, wat klein of toch groot was.

10. Schrijven bij beeld

Neem een illustratie uit het boek en vertoon die op het digibord.

Stel geleide-associatie-vragen waarop de leerlingen kort in kernwoorden antwoord geven.

Vraag de leerlingen dit in stilte te doen, zodat ze elkaar niet na-apen.

- Wat zie je als belangrijkste afbeelding?
- Kun je nog drie details noemen?
- Noem kleuren.
- Als het beeld geluid zou geven, wat zou je dan horen?
- Als het beeld geur zou afgeven, wat zou je dan ruiken?
- Doet de afbeelding je aan iets denken uit je eigen leven?

Schrijf een korte tekst bij dit beeld.

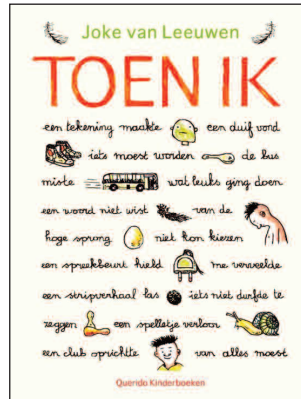
Laat alle teksten voorlezen en kijk naar de overeenkomsten en de verschillen.

Zilveren Griffel

Toen ik

Joke van Leeuwen tekst en illustraties

Querido 2017 • € 15,99 • ISBN 978 90 451 2102 4

Deef vertelt in vijftien korte hoofdstukken over zijn leven. Zijn dagelijkse besommeringen, bedenkingen, verzinsels, ... pent hij neer en zo lijkt het boek wel een dagboek vol tekeningen en briefjes, met een speelse typografie.

■ Groep 5 - 6 (NL) / Leerjaar 3 - 4 (B)

■ Trefwoorden: fantasie, leven, opgroeien

■ Lessuggesties: Inge Umans

1. Introductie

Het boek bevat vijftien korte hoofdstukken die telkens beginnen met 'Toen ik'. Lees bijvoorbeeld elke dag een hoofdstuk voor en koppel er een verwerkingsactiviteit aan, of kies zelf een inspirerend hoofdstuk uit.

2. Toen ik...

A. EEN TEKENING MAAKTE: laat de leerlingen een (schaduw)portret van elkaar tekenen. Inspiratie vind je hier:

<https://woordenbeeldclub.com/lessen-portret/>

B. EEN DUIF VOND:

■ Aan wie zou je graag een brief willen schrijven?

■ Wat zou je willen zeggen of vragen?

Schrijf elk briefje op een grote post-it en hang deze allemaal op in de klas: op het raam of de deur, ...

C. IETS MOEST WORDEN: Maak samen een beroepenalfabet!

■ Kun je bij elke letter van het alfabet een beroep noemen? Maak er met elkaar een mooie poster van.

D. DE BUS MISTE: ga in een kring zitten en vul om

beurten het lijstje verder aan.

■ Waar zou je nog allemaal terechtkomen of wat zou je nog allemaal beleven?

Na elke aanvulling zeg je: 'Dat hadden we niet gedacht, dat we vandaag in een ... zouden zijn.'

■ Welk verhaal vind je leuk of verrassend?

Laat dit verhaal opschrijven en er een tekening bij maken. Bundel het geheel tot klassenboek.

E. WAT LEUKS GING DOEN: verzin een leuk uitstapje om met de klas te doen. Of een spel, een picknick, een logeerpartijtje in de klas, ...

F. EEN WOORD NIET WIST: Speel het spel waarbij iemand denkt aan een dier en de anderen moeten raden welk dier hij in zijn hoofd heeft door vragen te stellen (heeft het dier twee poten? Kan het vliegen?) waarop enkel ja of nee geantwoord mag worden. Bedenk nieuwe woorden voor Engelse leenwoorden.

■ Wie weet een mooi woord voor 'walkie talkie' of hoe zouden we 'computer' of 'airbag' in het Nederlands kunnen benoemen?

G. VAN DE HOGE SPRONG: Maak een bucketlist:

■ Welke tien dingen wil je gedaan hebben nog voor je twaalf jaar bent en de basisschool hebt afgerond?

H. NIET KON KIEZEN: Hou een gesprek over het dilemma van keuzes maken!

■ Doet kiezen verliezen?

■ Wat betekent dit spreekwoord?

Ga op zoek naar andere spreekwoorden over kiezen: je moet kiezen of delen, van twee kwaden moet men het beste kiezen, ...

I. EEN SPREEKBEURT HIELD:

■ Heb je al eens een spreekbeurt gehouden? Zo ja, waarover? Nog niet? Hier vinden de leerlingen alvast veel inspiratie: <http://spreekbeurten.info/>.

J. ME VERVEELDE: Deef kijkt met veel fantasie naar de voorwerpen die hem omringen. Zo wordt een kurkentrekker een robot en een stekker iets handigs om mee in je neus te peuteren. Bekijk hier <http://slowrobot.com/i/53128> hoe dagelijkse voorwerpen in een tekening verwerkt worden tot iets heel nieuws, of breng het boek **WAT IS DAT? FOTORAADSELS** van ANTJE DAMM (Gottmer 2007) mee naar de klas.

■ Kun je dagelijkse voorwerpen uit de klas ook tot iets nieuws om te toveren? Een rol plakband wordt een slak, ...

Deef vindt het ook leuk om nieuwe manieren van wandelen te bedenken.

■ Kun je de kruisloop en de krabloop stappen?

Oefen dit in de gymzaal!

Op zoek naar inspiratie? Bekijk dan samen de 'Ministry of Silly Walks':

<https://www.youtube.com/watch?v=lqhlQfXUk7w>
probeer de silly walks uit en verzin zelf nog grappige manieren!

K. EEN STRIPVERHAAL LAS: maak zelf een stripverhaal.

L. IETS NIET DURFDE TE ZEGGEN:

■ Herken je het gevoel van Deef? Hij voelt zich letterlijk krimpen omdat hij niet durft te zeggen wat er is gebeurd.

■ Herken je ook het gevoel van opluchting als iets waarover je in je hoofd aan het malen bent toch uitgesproken wordt? Hou hier een gesprek over.

■ Wat kan helpen om moed te verzamelen iets op te biechten (voetbal door het raam geschopt, chique

vaas tegen de grond, naast de pot geplast, ...) en hoe breng je vervelende boodschappen?

M. EEN SPELLETJE VERLOOR: Deef vindt mens-erger-je-niet geen leuk spel. Hij houdt niet van verliezen. Speel met de klas een niet-competitief spel waarbij er geen winnaar of verliezer is. Deef loopt door het grote huis en ontdekt achter elke deur een andere kamer met andere mensen. Verzin nog een kamer waarvan Deef de deur opentrekt.

■ Wie is daar en wat doen ze? Schrijf en teken!

N. EEN CLUB OPRICHTTE:

■ Welke club zou je willen oprichten en wat zijn de regels?

Laat deze opschrijven. Hoe en waar gaan ze leden vinden voor hun club?

3. Joke van Leeuwen

Breng zo veel mogelijk boeken van Joke van Leeuwen mee naar de klas.

<https://www.pinterest.com/pluizuit/joke-van-leeuwen/> Leg ze op de boekentafel. Hou een boekenbabbel over haar werk.

■ Wie heeft een of meerdere boeken die op de leestafel liggen al gelezen?

■ Wie kan er iets over vertellen?

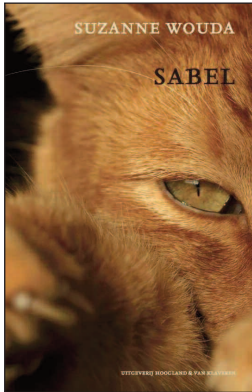
■ Wat vind je mooi of bijzonder aan haar boeken?

■ Waaraan herken je haar werk?

■ Wie kent een gedicht van haar?

Lees een (of meer) boeken voor. Nodig Joke van Leeuwen uit voor een auteursbezoek in de klas!

<https://www.jokevanleeuwen.com>

Tijdens de bezetting wordt de elfjarige Max samen met zijn ouders opgepakt en afgevoerd naar Kamp Vught. Max wordt gescheiden van zijn ouders, maar is niet helemaal alleen: zijn rode kater Sabel is bij hem, houdt hem warm in bed en is een grote troost in de eenzame omgeving van het kamp. Die kampwereld wordt steeds grauwer en kleiner voor Max, hij klampt zich vast aan alledaagse zaken en datgene wat hem vertrouwd is.

- Groep 7 - 8 (NL) / Leerjaar 5 - 6 (B)
- Trefwoorden: Jodenvervolgung, concentratiekampen, katten
- Lessuggesties: Cisca van Hemert-Kopmels

1. Introductie

Kinderen die weinig van de Tweede Wereldoorlog weten, zullen het boek niet goed begrijpen. Er is historisch besef nodig om dit verhaal werkelijk te kunnen beleven.

Maak gezamenlijk een woordweb rond het thema Tweede Wereldoorlog om voorkennis te activeren. Maak daarbij gebruik van www.mentimeter.com. Aan een digitaal woordweb kunnen alle leerlingen deelnemen met hun tablet, de antwoorden verschijnen meteen op het bord. Antwoorden die vaker worden gegeven, worden groter weergegeven. Laat de leerlingen antwoorden op de vraag: Wat weet je van de Tweede Wereldoorlog? Kies voor 'open vragen' en stel de leerlingen in staat om meerdere antwoorden te geven. Bespreek de antwoorden en formuleer samen nieuwe vragen waarop nog een antwoord gezocht kan worden.

Zoom in op begrippen als concentratiekampen, Jodenvervolgung en onderduiken, omdat die in dit boek relevant zijn.

2. Kamp Vught

Bestel eventueel ter voorbereiding op het boek, dat zich grotendeels afspeelt in Kamp Vught, materialen. Dat kan via website <https://www.nmkampvught.nl/rondleiding-groepen/aanvullend-lesmateriaal/>. Maak gebruik van het lespakket 'Joodse kinderen' of het boekje 'Weggehaald, Joodse kinderen en het kamp Vught.' Of plan een groepsbezoek aan Kamp Vught. Maak daarbij gebruik van het lespakket 'Kamp Vught in de klas'; het verhaal uit de film krijgt een vervolg tijdens het bezoek. Eén hoofdpersoon uit het lespakket staat centraal in de rondleiding.

3. Voorlezen

Lees tijdens of na de lessen over Kamp Vught het verhaal over Max en zijn kat Sabel voor.

4. Woorden verzinnen

In het eerste hoofdstuk vertelt Max dat hij vaak zelf woorden verzint. Zo heeft hij ‘slaklangzaam’ verzonnen als het tegenovergestelde van pijlsnel. En ‘verleven’, dat is vervelen maar dan erger. Hij spreekt over ‘paalgeesten met prikkeldraadarmen en prikkelzuchten’: ingehouden zuchten van de gevangenen die aan het prikkeldraad zijn blijven hangen. Max wil later woordverzinner worden. Lees het gedicht **MOOIE WOORDEN** voor, uit de bundel **VERDRIET IS DRIE SOKKEN** van Koos Meinderts (Lemniscaat 2008). Misschien zou Max later wel die dichter zijn geworden?

MOOIE WOORDEN

De dichter in zijn huisje,
natuurlijk bij de zee,
hij spaarde mooie woorden
die hij in een doosje deed.

Het doosje raakte vol
en de dichter raakte leeg.
Hij deed het doosje open,
de dichter voortaan zweeg.

Want de woorden kregen vleugels
en ze vlogen er vandoor.
Ze vlogen in een mooie V
op zoek naar een gehoor.

In de takken van een treurwilg
of in een veld vol graan,
kun je, als je stil bent,
de woorden soms verstaan.

Ze zingen van de dichter
in zijn huisje aan de zee.
Hij spaarde mooie woorden
die hij in een doosje deed.

Vraag of er leerlingen zijn die het gedicht willen declameren in een volgende boekenkring.

Laat de leerlingen een klein doosje versieren. Geef ze strookjes papier waarop ze de woorden die Max heeft bedacht, kunnen noteren. Ook mooie woorden die ze zelf verzinnen of in een ander leesboek tegenkomen, kunnen ze in hun mooie-woorden-doesje bewaren.

Schenk regelmatig aandacht aan de woorden die verzameld zijn.

5. Vertel eens

Bespreek de volgende vragen met de leerlingen als het boek uit is. Het is de bedoeling dat deze vragen een gesprek op gang brengen waarbij de leerlingen hun leeservaringen delen. Goede en foute antwoorden bestaan niet.

Sabel wil niet worden opgesloten. Max ook niet, ze willen allebei naar buiten.

- Hoe zou jij het vinden om opgesloten te zijn en niet naar buiten te mogen?
 - Kun je je daar een voorstelling van maken?
 - Door wiens ogen beleef je het verhaal?
 - Vind je dat goed gekozen van de auteur?
 - Zou je het verhaal anders beleven als er een onzijdige verteller aan het woord is?
 - Hoe belangrijk is fantasie voor Max?
 - In wat voor situatie kan fantasie je helpen?
 - Heb je daar een eigen voorbeeld van?
 - Begrijp je dat fantasie kan helpen?
 - Wat vind je ervan dat Sabel niet echt in Kamp Vught is maar alleen in de fantasie van Max bestaat?
 - Vind je dat verrassend of had je al een paar kleine aanwijzingen gekregen?
- Hoofdstukken over mei/juni 1943 (Kamp Vught) wisselen af met hoofdstukken over april 1941 tot en met februari 1943.
- Wat vind je van de tijdswisselingen?
 - Hebben die een betekenis in het verhaal?
 - Welke scene vind jij het meest aangrijpend?
 - Zou je dit boek aan iemand willen aanbevelen?
 - Aan wie?

6. Boekenkring 1

Tijdens de introductie en het voorlezen van SABEL zijn er een heleboel onderwerpen over de Tweede Wereldoorlog aan de orde gekomen.

- Zijn er tweetallen leerlingen die verder onderzoek willen doen naar het Kindertransport uit Kamp Vught en naar Kamp Westerbork?
- Formuleer vijf vragen over je onderwerp en doe er op internet onderzoek naar.
- Breng verslag uit in een volgende boekenkring.

Vraag ook twee leerlingen om informatie te zoeken over Suzanne Wouda en daarover een korte presentatie te verzorgen.

7. Boekenkring 2

Bestel in de bibliotheek een collectie boeken over de Tweede Wereldoorlog. Vraag in ieder geval om HET KINDERTRANSPORT van Fedor de Beer (Van Goor 2014), dat hij, geïnspireerd door een bezoek aan Kamp Vught, heeft geschreven.

Andere titels die de moeite waard zijn:

- KINDEREN MET EEN STER, Martine Letterie (Leopold 2016); over Kamp Westerbork; lessuggesties zie Vooruit met Voorlezen op www.leesplan.nl.
- NAAR HET NOORDEN, Koos Meinderts (Hoogland & Van Klaveren 2016); over de hongerwinter; lessuggesties zie Vooruit met Voorlezen op www.leesplan.nl.
- EEN AAP OP DE WC, Joukje Akveld (Hoogland & Van Klaveren 2015); lessuggesties zie Bekroonde boeken 2016 op www.leesplan.nl en op de site van uitgeverij Hoogland & van Klaveren (lessuggesties Mariet Lems).
- FAMILIEGEHEIM, Caja Cazemier & Martine Letterie (WPG Kindermedia 2015)
- OORLOG IN DE KLAS, Theo Engelen (Leopold 2017)
- DE BOOT NAAR LEMMER, Sieneke de Rooij; het verhaal over Jan de Rooij die als jongetje van 12 alleen naar familie in Friesland reisde tijdens de hongerwinter; meer informatie op site www.sienekederooij.nl.

Lees van tevoren zelf een boek uit de collectie over de Tweede Wereldoorlog. Introduceer dat boek bij de leerlingen. De komende weken kunnen de leerlingen de boeken bekijken en er eentje kiezen als vrij leesboek.

8. Gastspreker

Er zijn gastsprekers die uit eigen ervaring kunnen vertellen over de Tweede Wereldoorlog. Deze ooggetuigen vertellen hun persoonlijk verhaal voor de groepen 7 en 8. Neem hiervoor contact op met: Landelijk Steunpunt Gastsprekers WOII-Heden.

Zilveren Griffel

Wij waren hier eerst

Joukje Akveld tekst Piet Grobler illustraties

Gottmer 2017 • € 24,99 • ISBN 978 90 257 6649 8

In dit boek maak je niet alleen kennis met een heleboel bijzondere dieren die in Zuid-Afrika leven; het vertelt ook over hoe moeilijk het evenwicht in het samenleven van mens en dier is. En hoe het soms tot een botsing komt.

- Groep 7 - 8 (NL) / Leerjaar 5-6 (B)
- Trefwoorden: Zuid-Afrika, natuur, samenleven, beschermde dieren
- Lessuggesties: Inge Umans

1. Introductie

Hang een grote kaart van Zuid-Afrika op. Maak een woordspin:

- Wat weet je allemaal over Zuid-Afrika?
- Wat is de hoofdstad?
- Wie is de president?
- Welke talen worden er gesproken?
- Welke bijzondere dingen weet je over Zuid-Afrika?

Schrijf dit allemaal op in de woordspin.

Toon daarna de omslag van het boek.

- Wat is er te zien?
- Wat zou de schrijfster bedoelen met de titel?
- Wie zijn die “wij”?

2. In het begin...

Lees op p. 9: ‘Mensen kunnen veel. Ze kunnen met bootjes de oceaan oversteken. Ze kunnen in een onbekend land een nieuw leven beginnen. Ze

kunnen Afrika Afrika noemen. Ze kunnen vlaggetjes in de grond planten en zeggen: DIT IS VAN MIJ.’ Lees aansluitend het stukje op p. 13 ‘Ineens waren ze er. Op het strand van Simon’s Town, tussen de rotsen van Foxy Beach. Niemand wist waar ze vandaan kwamen. Ze hadden geen paspoort, geen ticket, geen reispapieren, ze hadden alleen zichzelf en elkaar. Ze kwamen uit zee, dat was alles wat de mensen wisten. Aangespoeld op een golf uit de Atlantische Oceaan.’

- Wat is het verschil tussen die twee stukjes?
- Hoe voelt het eerste stukje?
- Het tweede?

Het eerste past helemaal bij het gevoel dat ontdekkingsreizigers hebben, het tweede bij mensen op de vlucht, op zoek naar een nieuw en beter leven. Deze twee stukjes tekst zetten de toon van het boek: hoe mensen steeds meer plaats innemen op deze planeet en hoe daardoor de dieren (die er eerst waren) steeds minder plaats hebben. Maar het boek is geen aanklacht; het maakt ons bewust van hoe we zelf op zoek kunnen gaan naar een mooi en evenwichtig samenleven tussen mens en dier. Het gaat over bedreigde

diersoorten in Zuid-Afrika, maar kan evengoed een spiegel zijn over het samenleven tussen mens en dier hier. Denk maar aan de bijen...

3. 15 dieren

Elk hoofdstuk, elk nieuw dier, begint met een fragment uit een boek of een film, of een uitspraak van iemand (de bron staat op p. 222).

■ Kun je bij elk dier een nieuw gedicht of citaat zoeken?

Kies elke dag voor een ander dier (of kies er zelf enkele uit). Hang een afbeelding van het dier dat aan bod komt op de kaart van Zuid-Afrika en plaats het citaat of gedicht eronder. Kies ervoor om het boek helemaal voor te lezen (zorg dan dat de leerlingen een kopie hebben van de tekst) of haal er stukken uit die samen met de leerlingen gelezen worden. Laat de leerlingen na afloop een dier uit het boek kiezen waarvoor zij graag actie willen voeren:

■ Hoe kun je bijdragen aan bewustwording?

■ Wat kun je zelf doen?

Achterin het boek heeft Joukje Akveld al haar bronnen opgesomd, waaronder de websites van de opvangplekken die ze heeft bezocht, of een aantal documentaires. Geef deze door aan geïnteresseerde leerlingen.

4. Dierentuinen

Op p. 84 legt Paul, de oprichter van Drakenstein, een opvang voor leeuwen, uit wat het verschil is tussen een dierentuin en het leeuwenpark Drakenstein: 'Dierentuinen zijn ontworpen voor jou. Hier zijn de verblijven ontworpen voor de dieren. Het gaat er niet om dat jij de leeuwen wilt zien, maar of zij jou willen zien.' Breng het boek *zoo, WAT EEN DIEREN!* Ymkje Swart (Pimento 2006) mee naar de klas. Daarin wordt o.a. de geschiedenis van de dierentuin geschetst. Vertel deze aan de leerlingen en geef hen dan de opdracht om een nieuwe dierentuin of opvangplek te ontwerpen. Eentje waar de dieren zelf kunnen kiezen of ze gezien worden of niet. Waar ze genoeg ruimte

hebben. Zie ook de lestips bij het boek *EEN AAP OP DE WC:*

<https://www.leesplan.nl/sites/default/files/Lessuggesties%202016-2-def.pdf>.

5. Taalgebruik

Maak een thematafel en breng deze boeken mee:

■ *ZIJ DE COBRA? WIJ DE ADDER!*, Geert-Jan Roebers (Gottmer 2016)

■ *ZOO GROOT*, Teruyuki Komiya (De Fontein 2010)

■ Boeken over Afrika:

<https://www.pinterest.com/pluizuit/afrika/>

■ *DIEREN: DE SNELSTE, DE SLIMSTE, DE GEVAARLIJKSTE EN DE MEEST VERBAZINGWEKKENDE DIEREN*, Steve Jenkins (Fontaine 2016)

■ *HET DIERENBOEK*, Jenny Broom & Katie Scott (Lannoo 2014)

■ *HET LEUKSTE DIERENDOEBOEK*, Katie Scott (Fontaine 2015)

■ *VREEMDE VOGELS, BIZARRE BEESTEN*, Adrienne Barman (Querido 2014)

Topboek Zeezucht

Marlies van der Wel tekst en illustraties

Rubinstein 2017 • € 17,99 • ISBN 978 90 476 2228 02

Jonas houdt van de zee. Hij droomt van een leven in de zee. Is dat wel mogelijk? Het verhaal bestaat uit vijf hoofdstukken, chronologisch volgens Jonas' leeftijd. Elke nieuwe levensfase onderneemt hij een nieuwe poging en maakt hij een duik in de zee. Zo bouwt Jonas jaar na jaar verder aan zijn droom...

- Groep 2 - 4 (NL) / Kleuterklas 3 - Leerjaar 1 - 2 (B)
- Trefwoorden: zee, dromen, verlangen, doorzetten, fantasie, kunst, natuur
- Lessuggesties: Inge Umans

1. Introductie

Hou een kringgesprek voorafgaand aan het voorlezen. Stel prikkelende vragen:

- Herinner je je nog de eerste keer dat je de zee zag?
- Wat hoorde je?
- Wat zag je?
- Wat voelde je?
- Wat rook je?
- Wat proefde je?
- Met wie was je daar?
- Hoe oud was je?
- Hoe voelde het strand aan je voeten?
- Het water aan je tenen?

Breng al deze zintuigelijke herinneringen samen in een woordspin. Maak ook een thematafel waarop je allerlei voorwerpen en boeken (zie: op de leestafel) verzamelt.

- Wie houdt van de zee?
- Wie niet? Waarom wel/niet?
- Hoe komt dat?

2. Inleiding

Toon het omslag van het boek:

- Wat zie je?
- Wie zie je?
- Wat is er gebeurd of wat gaat er gebeuren, denk je?

Lees het verhaal voor, verdeeld over een week: het boek bestaat uit vijf hoofdstukken, eentje voor elke dag. Bekijk en vergelijk na het lezen van de vijf hoofdstukken verschillende elementen uit het boek:

- Jonas als hij 2-8-18-30-80 jaar is.
- Kijk naar de vissers: welke evolutie maken zij door?
- Kijk naar het strand: wat verandert er?
- Kijk naar de zeespiegel: die stijgt!

Bekijk achteraf ook de film: <http://zeezucht.com/>

3. Strandjutten

Jonas verzamelt alle spullen die hij vindt op het strand. Hij kan alles gebruiken om zijn droom te verwezenlijken. Bekijk in het boek en de film wat Jonas allemaal vindt. Staat de school dicht bij de zee? Ga dan zeker een dagje strandjutten! Neem mee naar school wat bruikbaar is om een eigen kunstwerk te maken: een duikboot, een standbeeld voor Jonas, ... Gooi overig afval weg.

Geen strand in de buurt? Ga dan op schattenjacht in het bos of het park!

4. De zee

Dit boek is een ode aan de zee. De zee wordt in veel gedichten en liedjes bezongen en bejubeld.

Neem bijvoorbeeld het gedicht **AFSCHEID**, van André Sollie (uit: **ALTIJD HEB IK WAT TE VIEREN** (Querido 2009))

AFSCHEID

Dag zee.

Je was van mij
voor veertien dagen.

En ik van jou.

Dag zee.

De wind neemt al mijn vragen
en geheimen met zich mee.

Dag zon, dag strand,
dag schelpen in het zand.
Ik moet nu gaan.
Dag Meeuwenlaan.

Dag lief vakantieplekje.
Je bent nu weer van anderen.
Zul je niet al te veel veranderen
en wachten tot ik kom?
Straks ga ik huilen. Stom.

Lees het gedicht 2x rustig voor.

■ Waarvan neemt de ik-figuur uit het gedicht afscheid?

■ Waarvan kun je nog meer afscheid nemen aan zee?

Maak samen een extra strofe:

Bv.: Dag kwal, dag vis

ik voel dat ik jullie nu al mis.

Of: Dag zwiepend helmgras op de duin

Ik zoek nu een andere verstopplek in mijn tuin.

Of: Dag wier!

Jou laat ik hier...

5. Dromen

Marlies van der Wel vertelt: 'Jonas beseft waar hij gelukkig van wordt. Met de bagage uit een lang leven bouwt hij letterlijk aan het verwezenlijken van zijn droom.' In het boek **THE OLD MAN AND THE SEA** schreef Ernest Hemmingway: 'my big fish must be somewhere'. Dat is wat ik de kijkers van **ZEEZUCHT** wil mee geven: bedenk wat jouw grote vis is en ga daarvoor.'

Jonas gaat keihard voor zijn droom en leidt daardoor een eenzaam bestaan: de vissers lachen hem uit en bouwen zelf steeds een grotere boot. Maar wie het laatst lacht, lacht het best! Net als de jongeman uit **BABEL**, Arnoud Wierstra (Gottmer 2016) laat Jonas zich niet ontmoedigen.

Lessuggesties bij Babel:

<https://www.leesplan.nl/sites/default/files/leesplan/Lessuggesties%202017%20bekroond%20en%20topboeken.pdf>

■ Waar droom jij van?

■ Iets dat je graag voor jezelf zou willen verwezenlijken?

■ Een droom voor de klas?

■ Thuis?

Laat al deze dromen opschrijven en uittekenen en bundel deze tot het dromenboek van de klas.

6. Op de leestafel

Maak een thematafel. Leg mooie schelpen, een visnet, strandzand, ... op tafel en breng deze boeken mee:

■ **ALLES IN DE WIND. LIEDJES OVER VAREN EN DE ZEE**, Mies van Hout (Lemniscaat 2013)

■ **OVERZEE**, Annemarie van Haeringen (Leopold 2010)

■ **NAAR ZEE**, Ingrid Godon (Lannoo 2007)

■ **AAN DE ANDERE KANT VAN DE ZEE**, Janna Carioli & Marina Marcolin (De Vier Windstreken 2004)

■ Nog meer inspiratie:

<https://www.pinterest.com/pluizuit/zee/>

Topboek en Vlag & Wimpel van de Griffeljury
Zondag maandag sterrendag

Anna Woltz tekst Annet Schaap illustraties

Querido 2017 • € 14,89 • ISBN 978 90 451 2105 5

Nora is uitvinder. Boven op zolder verzint ze vleugels voor haar hond. En een draak om haar grote broers bang te maken. Dan krijgt Nora een nieuwe buurjongen. Sep weet alles van sterren. Maar de aarde vindt hij stom. Wat is er met hem aan de hand? Kan Nora iets uitvinden om hem te helpen?

- Groep 3 - 4 (NL) / Leerjaar 1 - 2 (B)
- Trefwoorden: uitvindingen, heelaal, vriendschap
- Lessuggesties: Gretha Straatsma

1. Informatie

Tijgerlezen: gelukkig leren lezen

ZONDAG MAANDAG STERRENDAG is verschenen in de serie Tijgerlezen van uitgeverij Querido Kinderboeken. De serie is ontwikkeld voor (voor)lezers van 5 tot 9 jaar. Tijgerlezen is ontwikkeld vanuit de gedachte dat het plezier in lezen groeit terwijl je leest en voorgelezen wordt. Uit onderzoek blijkt dat kinderen het gelukkigst leren lezen als ze willen lezen. De boeken die in deze serie verschijnen voldoen aan de belangrijkste criteria van kinderen voor mooie en leuke boeken. Ze zijn spannend of grappig en hebben altijd veel illustraties in kleur. Tijgerlezenboeken zijn niet ingedeeld volgens technische leesniveaus, kinderen kiezen zelf het boek waar ze aan toe zijn. Meer informatie op www.tijgerlezen.nl

2. Introductie

Lees de titel van het boek voor en noem de naam van de auteur. Lees de tekst op de achterkant van

het boek voor en toon de voorkant van het boek. Stel vragen.

- Waar gaat het boek over, denk je?
- Wat lijkt je leuk aan het verhaal, wat minder leuk?

3. Voorlezen en praten over het verhaal

Start met voorlezen en stel tijdens elke voorleessessie vragen over het verhaal:

- P. 7: Wat denk jij, wilde Bruno vliegen of niet? Kijk goed naar de tekening.
- P. 8 en 9: Wat vind je van de draak van Nora? Zou jij ervan schrikken?
- P. 12 e.v.: Wat denk jij wat er in de zwarte kist van de nieuwe buurjongen zit?
- P. 20 en 21: Wat vind jij van een buurmeisje als Nora? Saai, spannend, anders? Zou jij een buurmeisje als Nora willen hebben?
- P. 31: Wat is dat voor een ding: 'een soort wc-rol voor reuzen, op drie dunne poten?'
- P. 34: 'Ik wilde dat je vrienden kon uitvinden..... Maar zo werkte het dus niet.' Wat denk je, maakt Nora makkelijk vrienden?'
- P. 44 en 45: 'Reis door de tijd' filosofer met elkaar hoe dat werkt: als je nu naar een ster kijkt zie je de ster zoals hij duizend jaar geleden was. Maak

het net als de illustratie visueel met de kinderen.

- P. 54 e.v.: Heb je weleens van de Grote Beer gehoord? Wat is dat precies? Heb je de Grote Beer weleens gezien?
- P. 59 - 61: Kun je uitleggen hoe het komt dat Nora zich heel klein voelt?
- P. 70: ZONDAG MAANDAG STERRENDAG is ook de titel van het boek. Hoe zit dat precies?
- P. 77 e.v.: Wat vind je van het idee van Nora dat alle kinderen een doos op hun hoofd hebben tijdens de spreekbeurt van Sep?
- P. 86: Nora heeft geen jongensontstopper meer nodig. Wat is de reden, denk jij?

4. Vertel eens – Praten over de inhoud van het verhaal

WIE

- Wat weet je over de hoofdpersoon?
- Wie is de tegenspeler?
- Welke personages hebben een (bij)rol in het verhaal? Welke rol is dat?

WAAR

- Op welke plaatsen speelt het verhaal zich af?
- Is dat belangrijk? Wat denk jij?

WANNEER

- Waar zie je aan in welke tijd het verhaal speelt?
- Gaat een stuk van het verhaal over de tijd?

WAT

- Wat is de belangrijkste gebeurtenis in het verhaal?

5. Personages

Benoem met de leerlingen alle personages in het boek. (Nora, hond Bruno, de broers van Nora: Bas, Guus en Felix, de vader en moeder van Nora, Sep, de vader en moeder van Sep, de juf van Sep). Schrijf per personages op wat je van hem/haar weet. Dit kan klassikaal, in groepjes of individueel.

- Van wie zou je meer willen weten?

Schrijf een kort verhaaltje over een van de personages. Beschrijf bijvoorbeeld een dag uit het leven van Bas of een dag uit het leven van de juf van Sep. De kinderen lezen elkaar de verhalen voor.

6. Sterrenkunde

Sep is geïnteresseerd in sterren en planeten. Zorg voor informatie over dit onderwerp in de klas. Kijk bijvoorbeeld op www.jeugdbieb.nl (zoekterm sterren en planeten, groep 4) of op www.jeugdbibliotheek.nl (bij weten, aarde, planeten). Hier staan diverse boeken, websites, schooltv-filmpjes en apps. Toon een paar schooltv-filmpjes via het digibord.

- Wie wil het onderwerp verder uitdiepen en hierover vertellen in de boekenkring?

7. Uitvinden

Nora is uitvinder. Zij vindt echt van alles uit.

- Welke uitvindingen van Nora komen in het boek voor? Bijvoorbeeld de vleugels voor hond Bruno, de draak, de jongens-ontstopper.

- Nog meer?

Zelf uitvinden. Bespreek met elkaar wat je allemaal nog meer kan uitvinden. Zorg voor veel verschillende soorten materialen in de klas waarmee de kinderen een uitvinding kunnen maken. Dit kan individueel of in tweetallen. De kinderen vertellen aan elkaar over hun uitvinding. Maak een tentoonstelling van alle uitvindingen.

Het wonderlijke verhaal van Angelino Brown

David Almond tekst Alex T. Smith illustreert

Querido 2018 • € 16,99 • ISBN 978 90 451 2091 1

Buschauffeur Bert Brown leidt een saai en mopperig leven totdat er op een dag

ineens een klein mannetje met vleugels in zijn borstzakje zit.

‘Het is potverdorie een engel,’ mompelt hij en neemt het

engeltje mee naar zijn vrouw Betty. De mopperige Bert voelt zich

op slag gelukkiger en de passagiers van de bus merken meteen

dat hij minder chagrijnig is. Betty en Bert zorgen voor het

wezentje alsof het hun eigen zoon is.

Op de school waar Betty werkt, zijn de kinderen meteen gek

op Angelino, zoals Bert en Betty de kleine engel noemen.

Alleen het plaatsvervangend hoofd en de schoolinspecteur

moeten niets van hem hebben. En dan duiken Kevin en Baas

op. Zij hebben snode plannen met Angelino: ze willen hem ontvoeren en voor veel geld verkopen.

- Groep 5 - 7 (NL) / Leerjaar 3 - 5 (B)
- Trefwoorden: engelen, sprookjes
- Lessuggesties: Cisca van Hemert-Kopmels

1. Introductie

Laat het boek aan de leerlingen zien. Noem de titel, de schrijver en de illustrator en lees de tekst op de achterflap voor. Wonderlijk dat buschauffeur Bert Brown een engel in zijn borstzak vindt. Lees het eerste hoofdstuk voor en kom aan de weet hoe dat in zijn werk is gegaan.

2. Lezen met gevoel

In het eerste hoofdstuk maken we kennis met Bert Brown die als een oude brombeer op de bus rijdt. Als hij iets in zijn borst voelt fladderen raakt hij in paniek, hij denkt dat hij een hartaanval krijgt. Na een tijdje komt hij tot de ontdekking dat het wat anders is; vol verbazing ontdekt hij een klein wezentje met vleugels in zijn borstzak. Bert bekijkt het jongetje vol verwondering.

Kopieer het eerste hoofdstuk voor de leerlingen en laat ze de tekst eerst voor zichzelf lezen, daarna

lezen ze de tekst technisch hardop. Bespreek de verschillende stemmingen die Bert doorloopt, van brommerig en met tegenzin op de bus rijden, naar paniek, verbazing en verwondering. De leerlingen lezen de tekst vervolgens hardop en letten daarbij goed op beleving, frasering en klemtoon.

3. Modelen

Zet voordoen en demonstreren in als didactisch instrument om de leerlingen op een speelse manier kennis te laten maken met literaire begrippen zoals plot, personages, spanning, humor, tijdsverloop, perspectief, vooruitwijzingen, terugverwijzingen. Lees voor en denk daarbij hardop en verwoord tussentijds de gedachten bij de tekst. Formuleer een voorspelling of vat een stukje in eigen woorden samen. Stel maar één strategie tegelijk centraal. Focus bij dit boek op de vooruitwijzingen. Telkens zinspeelt de schrijver erop dat een ‘gast in het zwart, met een zwarte snor en een zwarte zonnebril’ (p. 13) snode plannen heeft met het kleine wezentje. Dat begint al in het eerste hoofdstuk: ‘De gast haalt een telefoon uit zijn zak. Hij toetst een

nummer in. ‘Met mij baas,’ zegt hij, ‘ik heb iets gezien wat heel interessant voor ons kan zijn.’ (P. 14). Bespreek met de leerlingen wat die gast van plan zou kunnen zijn en vraag ze op te letten

wanneer hij weer in het verhaal verschijnt en of ze kunnen achterhalen wat voor plannen hij heeft.

- Wat voor gevoel roept zo’n vooruitwijzing op?
- Voel je dat het spanning oproept?

De volgende vooruitwijzingen staan op pagina 33 en 55.

- Weet je nu wat voor gemeen plan de jongen in het zwart heeft?

4. Stripverhaal

Bij hoofdstuk 28 heeft de illustrator een klein stripverhaal getekend. Bekijk samen de tekeningen en bespreek wat erop te zien is. Geef de leerlingen vervolgens een kopie van hoofdstuk 30 waarin beschreven wordt hoe Beuker Massief eruitziet en hoe hij door donkere steegjes en straatjes op pad gaat naar het huis waar Kevin en Baas Angelino gevangen houden. Laat de kinderen in een strip verbeelden wat ze hebben gelezen.

5. Vertel eens

Bespreek de volgende vragen met de leerlingen als het boek uit is. Het is de bedoeling dat deze vragen een gesprek op gang brengen waarbij de leerlingen hun leeservaringen delen. Goede en foute antwoorden bestaan niet.

- Wat vond je mooi, goed of grappig aan dit boek?
- Wat sprak je juist niet aan?
- Wie vind jij de hoofdpersonen in dit boek? (Bert, Betty en Angelino) Waar leid je dat uit af? Denkt iedereen er zo over?
- Wie verandert er het meest in de loop van het verhaal? Bert, van brombeer naar vrolijke buschauffeur; Angelino, van engeltje naar sissende, spugende duivel naar gewone jongen. Wat is er veranderd?
- Wat vind je van de uitspraak die Nancy doet over Kevin en Baas: ‘We denken dat ze elkaar op het slechte pad hebben gebracht. We denken dat ze

helemaal fout zijn opgegroeid. We vinden dat ze maandag mee naar school moeten.’ Kan dat, fout opgroeien?

- Bij wie zou jij het liefst in de klas zitten? Bij mevrouw Monteverdi of liever bij professor Stinkie?
- Het verhaal van Angelino Brown is een sprookjesachtig fantasieverhaal. Wat vind jij ervan als er dingen in een boek gebeuren die in het ‘echte’ leven niet zouden kunnen gebeuren?
- Zou jij een engeltje in je borstzak of broekzak willen vinden? Wat zou je dan doen?
- Zou je dit boek aan iemand willen aanbevelen? Aan wie?

6. Zelfportretten

Kevin maakt een hele serie zelfportretten die teruggaan tot vroeger (p. 232) ‘Hij draagt nog altijd het beeld in zich van de baby, de engel, de ruimtevaarder en de vermommingen.’ Bespreek met de leerlingen welke episodes uit hun leven hen nog helder voor ogen staan.

- Zijn er speciale momenten die je je nog goed herinnert?
- Wat maakt sommige momenten zo speciaal?
- Teken vier zelfportretjes waarbij je kort opschrijft wat deze periode in je leven zo speciaal maakte.

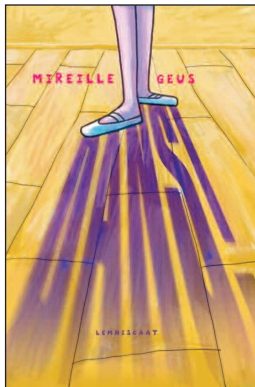
7. Vragenspel

Na het lezen van het boek schrijft iedere leerling drie vragen op over het boek die hij/zij beantwoord wil zien. Dan kiest ieder kind een partner en samen proberen ze elkaars vragen te beantwoorden. Samen selecteren ze weer drie vragen om verder uit te diepen. Twee groepjes van twee vormen een groep van vier, die elkaars vragen proberen te beantwoorden en tenslotte selecteert iedere groep van vier één vraag die ze met de hele klas willen bespreken.

Topboek Dans!

Mireille Geus tekst

Lemniscaat 2018 • € 13,95 • ISBN 978 90 477 1044 8

Maxime heeft de beste vader van de wereld. Hij komt uit Rusland en reist de wereld rond als topdanser van zijn balletgezelschap. Iedereen houdt van hem. En hij is ook nog eens de liefste vader van de wereld. Toch is dat niet altijd even makkelijk voor Maxime, want ze danst zelf ook. Ze weet zeker dat ze nooit zo goed kan worden als haar vader. Dan gebeurt er iets bijzonders: samen met Lev, haar beste vriend en dansmaatje, wordt ze door Juf Br uitgekozen om auditie te doen bij de beroemde balletopleiding Dans! Haar vader is dan voor een optreden in Rusland. Maxime, haar moeder en haar oma besluiten om hem niets over de auditie te vertellen. Maar kan ze zo'n groot geheim bewaren als ze hem aan de telefoon spreekt? En als ze heel eerlijk is tegen zichzelf, wil ze wel haar leven wijden aan de dans? Alle gebeurtenissen komen in een stroomversnelling als Maximes vader opeens een paar dagen eerder dan gepland thuiskomt.

- Groep 7 - 8 (NL) / Leerjaar 5 - 6 (B)
- Trefwoorden: ballet, audities, vaders
- Lessuggesties: Gretha Straatsma

1. Introductie

Lees de titel en de naam van de auteur voor en daarna de informatie op de achterkant van het boek.

- Krijg je zin in het (voor)lezen van dit verhaal?
- Wie heeft er weleens een boek van Mireille Geus gelezen?

NB Het gevaar bestaat dat een deel van de leerlingen afhaakt omdat ze denken dat het verhaal uitsluitend over dans gaat. Dat is niet zo. Het verhaal gaat voornamelijk over Maxime en de relatie met haar perfectionistische vader.

2. Voorlezen

Lees het verhaal in meerdere sessies voor. Het verhaal is opgebouwd per dag: maandag t/m vrijdag en daarbinnen in meerdere hoofdstukken. Lees, indien mogelijk, het verhaal 'per dag' voor:

- Het begin en Maandag: P. 9 - P. 40
- Dinsdag: P. 45 - P. 71
- Woensdag: P. 75 - P. 93
- Donderdag: P. 97 - P. 121
- Vrijdag en Het einde: P. 125 - P. 166

Stel tijdens het voorlezen een aantal vragen.

De dagen beginnen met een balletpositie: maandag de 1e positie, dinsdag de 2e positie t/m vrijdag de 5e positie.

- Wie kent de vijf posities?
- Kun je die voordoen?
- Allemaal samen?

P. 16: De vader van Maxime kan alles (volgens Maxime dan), hij strikt zelfs op een bijzondere manier zijn veters.

- Kun je dit ook? Een mooie evenwichtsoefening.

P. 30: Voor de alineastaat: 'de lat ligt meteen zo hoog dat ik 'm niet meer kan zien.'

- Wat betekent dit, kun je dat uitleggen?

P. 32: 'Dat mijn vader zich er nu niet in kan vastbijten, scheelt weer. Mijn vader heeft heel erg sterke tanden.'

■ Wat betekent dat?

p. 46: Maximes oma is niet altijd even aardig naar de moeder van Maxime toe. 'Mijn moeder niet wilde weten.'

■ Wat vind jij ervan wat oma zegt over Maximes moeder: een vrouw zonder bijzondere kwaliteiten? Vertel eens?

p. 81: Maxime en Lev eten snoep. Dat eten ze eigenlijk nooit.

■ Hoe komt het dat de nasmaak van het snoep zo vies is?

p. 99: onderaan. 'Leugentje om bestwil.' Het kleine liegen mag om het grote geheim te bewaren.

■ Wat vind jij?

■ Heb jij wel eens een leugentje om bestwil verteld? Vertel eens?

3. Het begin

Hier beschrijft Maxime hoe het was toen ze werd geboren. Lees p. 9 en 10 nogmaals voor.

De leerlingen leven zich in hun eigen geboorte in.

■ Schrijf voor jezelf op hoe het was toen jij werd geboren. Waar ben je geboren? Wie was erbij? Probeer je zoveel mogelijk details te 'herinneren.'

■ Wie zag je als eerste?

■ Wat dacht je?

■ Wat voelde je?

■ Was je blij?

Dit is een individuele opdracht. Lees de verhalen aan elkaar voor.

Op p. 10: beschrijft Maxime: 'Mijn vader hield daar in het ziekenhuis met één hand mijn beide voeten vast alsof het de duurste sieraden ter wereld waren.'

■ Nu je het hele verhaal kent, kun je uitleggen hoe het komt dat Maximes vader haar voeten ziet als kostbare sieraden?

4. Russisch gebruik

Op p. 55 e.v. schrijven Maxime en Lev op een papiertje wat hun dwarszit, wat hun zorgen zijn. De papiertjes worden dubbelgevouwen, versnipperd

en weggegooid. Volgens juf Br gaan Russen in Rusland zo met hun zorgen om. 'Je maakt ze kleiner, en kleiner en gooit ze uiteindelijk weg, dan ben je ze kwijt.'

■ Uitproberen?

Alle leerlingen schrijven iets op een briefje: zorgen, iets wat dwarszit, mag van alles zijn. Je deelt het niet met elkaar. Daarna worden de briefjes versnipperd en weggegooid. Kies zelf of je het volgens de manier van juf Br doet.

■ Helpt het?

5. Lielingsmuziek

Juf Br laat Maxime en Lev ontspannen op muziek.

■ Wie heeft er lielingmuziek waarop je goed kunt ontspannen?

Kies samen een of meerdere

lielingmuziekstukken uit. Speel de muziek af.

Dit kan bijvoorbeeld goed in de speelzaal van de kleuters. Iedereen ligt languit op de grond met de ogen dicht.

■ Maakt het je rustig?

■ Waar denk je aan?

■ Terug in de klas schrijft iedereen (in trefwoorden) op wat de muziek met ze gedaan heeft. Waar dacht je aan?

■ Helpt dit om je te ontspannen?

6. Russisch koken

Maximes vader kan goed koken. Bijvoorbeeld Plov, een Russisch rijstgerecht met vlees en groente (p. 17). Als hij heimwee heeft wil hij graag Borsjt, een Russische bietensoep maken. Daar knapt hij van op (p. 118 e.v.)

■ Wie kent er nog meer typisch Russische gerechten?

Zoek een goed recept van een Borsjt of Plov. Een paar kinderen koken het recept in de schoolkeuken onder begeleiding van een volwassene. Iedereen proeft.

■ Lekker?

7. Boekenkring

Mireille Geus heeft meer boeken geschreven voor groep 7 en 8. Een aantal titels:

- 2040 : EEN VERHAAL OVER OORLOG EN VERZET (Maretak 2018)
- BIG - Gouden Griffel 2006 (Lemniscaat 2005)
- DE OGEN VAN SITTING BULL (Lemniscaat 2011)
- VOOR ALTIJD BEROEMD (Gottmer 2010)
- DE GEHEIME OPDRACHT (Zwijzen 2007)

Laat een aantal van deze boeken zien in de boekenkring en vertel er iets over.

- Wie wil een van de boeken lezen?

Terugkoppeling in de boekenkring.

